

Pealkiri: COVID-19 mõju kriminaalasjades tehtavale õigusalasele koostööle – Eurojusti tegevus kriminaalasjades

Kuupäev: 14. aprill 2021

URL: <https://www.eurojust.europa.eu/impact-covid-19-judicial-cooperation-criminal-matters>

Alates koroonaviiruse (COVID-19) pandeemia varastest etappidest näitas Eurojusti tegevus kriminaalasjades, et liikmesriikide õigustöötajatel oli kriminaalasjades tehtava õigusalase koostööga seotud juhtumite käsitlemisel mitmesuguseid raskusi. Need probleemid tulenesid liikmesriikide poolt COVID-19 leviku tõkestamiseks võetud meetmetest ja mõjutasid kõiki õigusalase koostöö valdkonnas üldiselt kohaldatavaid vahendeid. Lisaks tekitasid pandeemiast tingitud enneolematud sotsiaalsed muutused organiseeritud kuritegelikele rühmitustele uusi võimalusi saada ebaseaduslikku tulu.

Käesoleva aruande eesmärk on tuvastada konkreetsed raskused pandeemia tõttu kõige sagedamini kasutatavate õigusalase koostöö vahendite kohaldamisel. Lisaks tuvastatakse aruandes kõige sagedamini toime pandud kuriteod, mis olid pandeemiaga otseselt seotud. Aruandes kirjeldatakse ka Eurojusti rolli nendes küsimustes ja esitatakse parimate tavade kokkuvõtted. Need teadmised on kasulikud õigustöötajatele ja poliitikakujundajatele juhul, kui erakorralisi meetmeid tuleb uuesti võtta.

See aruanne täiendab Eurojusti ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku ühiskokkuvõtet COVID-19 mõju kohta kriminaalasjades tehtavale õigusalasele koostööle ⁽¹⁾. Kuigi selles kokkuvõttes keskendutakse meetmetele, mida liikmesriigid on võtnud viiruse leviku vastu võitlemiseks, ja nende üldisele mõjule õigusalasele koostööle, põhineb aruanne aprillist kuni 30. juunini 2020 Eurojustis registreeritud konkreetsete juhtumite analüüsil.

Selle analüüsi põhjal tehtud peamised järeldused võib kokku võtta järgmiselt.

1. Euroopa vahistamismääruse mehhanism oli endiselt toimiv, kuigi pandeemiaga seotud meetmed, nagu piiride sulgemine ja kohustuslik karantiin, ning politseitöötajate puudus, mõjutasid oluliselt Euroopa vahistamismääruse menetluse viimast etappi, mis on isiku üleandmine. Üleandmise edasilükkamise vajaduse korral kohaldati asjakohaseid õigusnorme, mis on sätestatud Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artiklis 23 ⁽²⁾. Vahistamismäärust täitvad õigusasutused palusid Eurojustilt abi seoses nende lisateabe taotlustega (Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõike 2 alusel) sagedamini kui tavaliselt. Asjaomaste taotluste edastamine Eurojusti kaudu (nii artikli 23 kui ka artikli 15 lõike 2 kontekstis) võimaldas õigustöötajatel saada õigeaegseid vastuseid ja liikuda edasi Euroopa vahistamismääruse menetlustega. Eelkõige seoses

⁽¹⁾ Nõukogu dokument WK 587/2021; kommenteeritud kokkuvõte on kättesaadav internetis (<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/2021-02/st06178.en21.pdf>).

⁽²⁾ Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (2002/584/JSK).

artikli 23 kohaldamisega hõlbustas Eurojusti varajane kaasamine kiire kokkuleppe saavutamist uue üleandmispäeva üle.

2. Liikmesriigid jätkasid tõendite vahetamisega seotud vahendite rakendamist ja uurimismeetmete võtmist. Mõnel juhul prioriseerisid ja täitsid ametiasutused taotlusi siiski ainult erakorraliste juhtumite ja raskete kuritegude korral. See põhjustas viivitusi Euroopa uurimismääruste täitmisel ja vastastikuse õigusabi taotluste täitmisel, eriti juhtumite korral, kui oli nõutav isiku füüsiline kohalolek (tunnistajate või kahtlusaluste ärakuulamine).
3. Pandeemia esimestes etappides võtsid õigustöötajad Eurojustiga sageli ühendust, esitades taotlusi Euroopa uurimismääruse⁽³⁾, vastastikuse õigusabi taotluse ja/või arestimisotsuse edastamiseks⁽⁴⁾. Nende taotluste edastamist Eurojusti kaudu peeti usaldusväärseks meetodiks, mis võimaldas saada kohest tagasisidet edastamise kohta ja võimalikke hilisemaid ajakohastusi täitmise kohta. Eurojusti kaudu esitatud taotluste arvu suurenemine tulenes osaliselt tavaposti ja kulleriteenuste osutamise lõpetamisest liikmesriikides.
4. Olukord nõuab ühtse elektroonilise platvormi loomist õiguslase koostöö kõige sagedamini kasutatavate vahendite vahetamiseks, mis ei sõltu paberkoopiade edastamisest. See on seotud ettevalmistustega e-tõendite digitaalse vahetussüsteemi (e-EDES) rakendamiseks osana Euroopa Komisjoni algatatud digitaalse kriminaalõiguse projektist.
5. Ühiste uurimisrühmade tegevust mõjutasid tugevalt reisipiirangud. Mitmel juhul lükati kavandatud ühismeetmete päevad edasi. Läbirääkimised uute ühiste uurimisrühmade üle viibisid ja ühised uurimisrühmad loodi hiljem. Võttes arvesse ühiste uurimisrühmade koostöö asjaolude järsku muutumist, muutis Eurojust oma ühiste uurimisrühmade rahastamisprogrammi ja andis ühiste uurimisrühmade liikmetele turvalise teabevahetusplatvormi oma koosolekute veebis pidamiseks.
6. Pandeemia oli võimalus organiseeritud kuritegelikele rühmitustele, kes kasutasid ära nõudlust uute hügieenieeskirjadega seotud konkreetsete esemete järele ja panid toime riigiabiga seotud pettusi.
7. Eurojust oli hoolimata pandeemia ajal kohaldatud piirangutest täielikult toimiv ja on aktiivselt osutanud oma standardteenuseid õigustöötajatele kogu ELis.

Nende järelduste üksikasjalik selgitus, sh konkreetsed näited Eurojusti juhtumite ja õigustöötajate parimate tavade kohta, on esitatud käesolevas aruandes.

⁽³⁾ Vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivile 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades.

⁽⁴⁾ Kohaldatav õigusakt oli nõukogu 22. juuli 2003. aasta raamotsus 2003/577/JSK vara või tõendite arestimise otsuste täitmise kohta Euroopa Liidus.